

20. Mowa zależna *Discours indirect*

Mowa zależna (**discours indirect**) oraz mowa niezależna (**discours direct**) pozwalają na przytoczenie cudzych opinii oraz wypowiedzi. Mowa niezależna charakteryzuje się specyficzną konstrukcją: zdanie wprowadzające jest zakończone dwukropkiem, a zdanie przytoczone (cytowane) jest najczęściej umieszczone w cudzysłowie. Ponadto oba zdania są od siebie niezależne, a to znaczy, że nie ma konieczności uzgadniania między nimi ani czasu, ani osoby.

W mowie zależnej należy uzgodnić zdanie cytowane ze zdaniem wprowadzającym. Ponadto zdanie przytoczone traci końcowe znaki interpunkcyjne, takie jak znak zapytania czy wykrzyknik. Zdania orzekające łączymy za pomocą spójnika **que**.

Mowa niezależna

Il a dit : « Je dois partir ». – Powiedział: „Muszę wyjechać”.

Vous demandez : « Quand arrivez-vous à Paris ? » – Pytacie: „Kiedy przyjeżdżacie do Paryża?”.

Mowa zależna

Il a dit qu'il devait partir. – Powiedział, że musi wyjechać.

Vous demandez quand nous arrivons à Paris. – Pytacie, kiedy przyjeżdżamy do Paryża.

20.1. Tworzenie zdań w mowie zależnej Czas teraźniejszy w mowie zależnej

Podczas zamiany mowy niezależnej na zależną należy zwrócić uwagę na zdanie wprowadzające: jeśli czasownik tego zdania jest w czasie teraźniejszym, to czas zdania podrzędnego nie zmienia się, na przykład:

Il raconte : « Le déjeuner était trop petit. » – On opowiada: „Obiad był zbyt skromny”.

Il raconte que le déjeuner était trop petit. – On opowiada, że obiad był zbyt skromny.

Il ajoute : « J'ai tout mangé et j'avais encore faim. » – On dodaje: „Zjadłem wszystko i jeszcze byłem głodny”.

Il ajoute qu'il a tout mangé et qu'il avait encore faim. – On dodaje, że zjadł wszystko i jeszcze był głodny.

Zdania oznajmujące

Aby zmienić zdanie oznajmujące z mowy niezależnej na zależną, należy:

- uzgodnić podmiot w zdaniu cytowanym ze zdaniem wprowadzającym, jeśli to konieczne, na przykład:

Il dit : « J'ai bien dormi. » – Mówi: „Dobrze spałem”.

Il dit qu'il a bien dormi. – Mówi, że dobrze spał.

Nous disons : « Vous allez manger dans une heure. » – Mówimy: „Zjecie za godzinę”.

Nous disons que vous allez manger dans une heure. – Mówimy, że zjecie za godzinę.

- uzgodnić formę czasownika w zdaniu przytaczanym zgodnie z osobą i liczbą podmiotu zdania cytowanego, na przykład:
Il remarque : « Je l'ai vu hier. » – Zauważa: „Widziałem go wczoraj”.
Il remarque qu'il l'a vu hier. – Zauważa, że widział go wczoraj.
- zmienić znaki interpunkcyjne: usunąć dwukropek, cudzysłów oraz znak zapytania lub wykrzyknik, na przykład:
Il dit : « Paul travaille ici. » – Mówi: „Paul tu pracuje”.
Il dit que Paul travaille ici. – Mówi, że Paul tu pracuje.

Zdania rozkazujące

W zdaniach rozkazujących w zdaniu cytowanym zmieniamy formę osobową czasownika na bezokolicznik, przed którym stawiamy przyimek **de**, na przykład:

Nous vous disons : « Allez jouer avec eux. » – Mówimy wam: „Idźcie się z nimi pobawić”.
Nous vous disons d'aller jouer avec eux. – Mówimy wam, żebyście poszli się z nimi pobawić.

Uwaga! Konstrukcja niektórych czasowników wymaga użycia przyimka **à** zamiast przyimka **de**.

Są to między innymi czasowniki: **apprendre à** (uczyć się), **encourager à** (zachęcać), **inviter à** (zachęcać), **enseigner à** (uczyć), **forcer à** (zmuszać), na przykład:

Nous vous invitons : « Allez manger dans ce restaurant. » – Zachęcamy was: „Zjedzcie w tej restauracji”.

Nous vous invitons à aller manger dans ce restaurant. – Zachęcamy was, żebyście zjedli w tej restauracji.

W przypadku zdania rozkazującego przeczącego przed bezokolicznikiem stawiamy konstrukcję **de ne pas** lub **à ne pas**, na przykład:

Nous demandons : « Ne parlez pas avec eux. » – Prosimy: „Nie rozmawiajcie z nimi”.

Nous demandons de ne pas parler avec eux. – Prosimy, żebyście z nimi nie rozmawiali.”

Il invite : « Ne restez pas dehors ! » – On mówi: „Nie stójcie na dworze!”.

Il invite à ne pas rester dehors. – On mówi, żebyśmy nie stali na dworze.

Uwaga! Przed czasownikami, które wyrażają zakaz, na przykład: **interdire de** (zakazać), **défendre de** (zakazać), **ne pas permettre de** (nie pozwalać), opuszczamy konstrukcję **ne pas**, na przykład:

Nous interdisons : « N'allez pas au cinéma ! » – Zakazujemy: „Nie idźcie do kina!”.

Nous vous interdisons d'aller au cinéma. – Zakazujemy wam pójścia do kina.

Zdania pytające

W zdaniach pytających w mowie zależnej szyk zdania wraca do swojej podstawowej formy, co oznacza, że ze zdania znika inwersja. W mowie zależnej zmieniają się również niektóre zaimki pytające oraz inne konstrukcje:

- **est-ce que** zmienia się na **si**, na przykład:
Elle demande : « Est-ce qu'il vient avec nous ? » – Pyta: „Czy on idzie z nami?”.
Elle demande s'il vient avec nous. – Pyta czy on idzie z nami.
- zdania bez zaimków pytających, których znaczenie pokrywa się z **est-ce que** również będą się zaczynały spójnikiem **si**, na przykład:
Elle demande : « Vous irez chez le médecin ? » – Pyta: „(Czy) Idziecie do lekarza?”.
Elle demande si vous irez chez le médecin. – Pyta, czy idziecie do lekarza.

- **qu'est-ce que / quoi / que** zmienia się na **ce que**, na przykład:
Paul demande : « Qu'est-ce qu'elle cherche ? » – Paul pyta: „Czego ona szuka?”.
Paul demande ce qu'elle cherche. – Paul pyta, czego ona szuka.
- **qu'est-ce qui** zmienia się na **ce qui**, na przykład:
Agnès demande : « Qu'est-ce qui a été fait ? » – Agnès pyta: „Co zostało zrobione?”.
Agnès demande ce qui a été fait. – Agnès pyta, co zostało zrobione.
- **qui est-ce qui** zmienia się na **qui**, na przykład:
Agnès demande : « Qui est-ce qui a mangé ma salade ? » – Agnès pyta: „Kto zjadł moją sałatkę?”.
Agnès demande qui a mangé sa salade. – Agnès pyta, kto zjadł jej sałatkę.
- **qui est-ce que** zmienia się na **qui**, na przykład:
Daniel demande : « Qui est-ce que vous invitez le plus souvent ? » – Daniel pyta: „Kogo najczęściej zapraszacie?”.
Daniel demande qui vous invitez le plus souvent. – Daniel pyta, kogo najczęściej zapraszacie.

Uwaga! Pozostałe zaimki pytajne nie ulegają zmianie, na przykład:

- Il demande : « Quand part-elle ? » – Pyta: „Kiedy ona wyjeżdża?”.
- Il demande quand elle part. – Pyta, kiedy ona wyjeżdża.
- Il demande : « Où va-t-il ? » – Pyta: „Dokąd on idzie?”.
- Il demande où il va. – Pyta, dokąd on idzie.

Uwaga! Jeżeli podmioty obu zdań (głównego i podrzędnego) są takie same, wówczas istnieje możliwość użycia w zdaniu cytowanym czasownika w bezokoliczniku, na przykład:

- Je me demande où je vais manger pendant les vacances. – Zastanawiam się, gdzie będę jadł podczas wakacji.
- lub:
Je me demande où manger pendant les vacances. – Zastanawiam się, gdzie jeść podczas wakacji.
- Tu ne sais pas ce que tu vas lire. – Nie wiesz, co będziesz czytał.
- lub:
Tu ne sais pas quoi lire. – Nie wiesz, co czytać.

20.2. Czas przeszły w mowie zależnej

Zgodność czasów

Oto przykłady z poprzedniego rozdziału, w których czas teraźniejszy zdań wprowadzających został zastąpiony czasem przeszłym:

- Il racontait : « Le déjeuner était trop petit. » Opowiadał: „Obiad był zbyt skromny”.
- Il racontait que le déjeuner était trop petit. – Opowiadał, że obiad był zbyt skromny.
- Il a ajouté : « J'ai tout mangé et j'avais encore faim. » – Dodał: „Zjadłem wszystko i jeszcze byłem głodny”.
- Il a ajouté qu'il avait tout mangé et qu'il avait encore faim. – Dodał, że zjadł wszystko i że jeszcze był głodny.

Jeżeli w zdaniu wprowadzającym występuje jeden z czasów przeszłych, należy zmienić czas zdania cytowanego zgodnie z regułą zgodności czasów przedstawioną poniżej.

■ **Présent → Imparfait:**

Je dis que Paul chante une chanson. – Mówię, że Paul śpiewa piosenkę.
J'ai dit que Paul chantait une chanson. – Powiedziałem, że Paul śpiewa piosenkę.

■ **Passé composé → Plus-que-parfait:**

Je dis que Paul a chanté une chanson. – Mówię, że Paul zaśpiewał piosenkę.
J'ai dit que Paul avait chanté une chanson. – Powiedziałem, że Paul zaśpiewał piosenkę.

■ **Passé récent → venir** w czasie **Imparfait** + **de** + bezokolicznik:

Je dis que Paul vient de chanter une chanson. – Mówię, że Paul właśnie zaśpiewał piosenkę.
J'ai dit que Paul venait de chanter une chanson. – Powiedziałem, że Paul właśnie zaśpiewał piosenkę.

■ **Futur proche → aller** w czasie **Imparfait** + bezokolicznik:

Je dis que Paul va chanter une chanson. – Mówię, że Paul zaśpiewa piosenkę.
J'ai dit que Paul allait chanter une chanson. – Powiedziałem, że Paul zaśpiewa piosenkę.

■ **Futur simple → Conditionnel présent:**

Je dis que Paul chantera une chanson. – Mówię, że Paul będzie śpiewał piosenkę.
J'ai dit que Paul chanterait une chanson. – Powiedziałem, że Paul będzie śpiewał piosenkę.

■ **Futur antérieur → Conditionnel passé:**

Je dis que Paul aura chanté une chanson. – Mówię, że Paul zaśpiewa piosenkę.
J'ai dit que Paul aurait chanté une chanson. – Powiedziałem, że Paul zaśpiewa piosenkę.

Następujące czasy nie ulegają zmianie:

■ **Imparfait:**

Je dis que Paul chantait une chanson. – Mówię, że Paul śpiewał piosenkę.
J'ai dit que Paul chantait une chanson. – Powiedziałem, że Paul śpiewał piosenkę.

■ **Plus-que-parfait:**

Je dis que Paul avait chanté une chanson. – Mówię, że Paul śpiewał piosenkę.
J'ai dit que Paul avait chanté une chanson. – Powiedziałem, że Paul śpiewał piosenkę.

■ **Conditionnel présent:**

Je dis que Paul chanterait une chanson. – Mówię, że Paul zaśpiewałby piosenkę.
J'ai dit que Paul chanterait une chanson. – Powiedziałem, że Paul zaśpiewałby piosenkę.

■ **Conditionnel passé:**

Je dis que Paul aurait chanté une chanson. – Mówię, że Paul zaśpiewałby piosenkę.
J'ai dit que Paul aurait chanté une chanson. – Powiedziałem, że Paul zaśpiewałby piosenkę.

Uwaga! Zauważmy, że jeśli w mowie zależnej czasem zdania wprowadzającego jest czas przeszły, to czasownik zdania cytowanego (bądź jego czasownik posiłkowy) będzie miał zawsze (z wyjątkiem trybu subjonctif) końcówki czasu imparfait (**-ais, -ais, -ait, -ions, -iez, -aient**). Zapamiętanie tej zasady ułatwia opanowanie reguły zgodności czasów.

Zdania pytające i rozkazujące

Zdaniami pytającymi i rozkazującymi, które w zdaniu wprowadzającym mają czas przeszły, rządzą te same reguły, co w przypadku, gdy w zdaniu wprowadzającym występował czas teraźniejszy. Oczywiście w zdaniach pytających również obowiązuje zasada zgodności czasów, na przykład:

J'ai demandé : « Combien pèses-tu ? » – Spytałem: „Ile ważysz?”.

J'ai demandé combien tu pesais. – Spytałem, ile ważysz.

J'ai dit : « Ne regardez pas ce film ! » – Powiedziałem : „Nie oglądajcie tego filmu!”.

Je vous ai dit de ne pas regarder ce film. – Powiedziałem, żebyście nie oglądali tego filmu.

Gdy w mowie zależnej, w zdaniu wprowadzającym, mamy do czynienia z czasem przeszłym, należy zwrócić szczególną uwagę na okoliczniki czasu i miejsca. Poniżej prezentujemy przykłady najczęstszych określeń zmieniających się w zależności od ich występowania w mowie niezależnej lub zależnej.

MOWA NIEZALEŻNA	MOWA ZALEŻNA
aujourd'hui (dziś)	ce jour-là (tamtego dnia)
ce soir (dziś wieczorem)	ce soir-là (tamtego wieczoru)
en ce moment (w tej chwili, teraz, obecnie)	à ce moment-là (wtedy)
hier (wczoraj)	la veille (w przeddzień)
avant-hier (przedwczoraj)	l'avant-veille (przedwczoraj)
mardi dernier (w ostatni wtorek)	le mardi précédent (w poprzedni wtorek)
il y a trois jours (trzy dni temu)	trois jours plus tôt (trzy dni wcześniej)
dimanche prochain (w przyszłą niedzielę)	le dimanche suivant (w następną niedzielę)
demain (jutro)	le lendemain (nazajutrz)
après-demain (pojutrze)	le surlendemain (pojutrze)
dans trois jours (za trzy dni)	trois jours plus tard (trzy dni później)
ici (tutaj)	là (tam)

Przykłady:

Nous avons dit : « Vous allez manger dans une heure. » – Powiedzieliśmy: „Zjedzcie za godzinę”.

Nous avons dit que vous alliez manger une heure plus tard. – Powiedzieliśmy, że zjedzcie za godzinę.

Il a dit : « Je l'ai vu ici hier. » – Powiedział: „Widziałem go tutaj wczoraj”.

Il a dit qu'il l'avait vu là la veille. – Powiedział, że widział go tutaj wczoraj.

Zoé a dit : « Vendredi dernier, j'ai échoué à un examen. » – Zoé powiedziała: „W ostatni piątek oblałam jeden egzamin”.

Zoé a dit que le vendredi précédent, elle avait échoué à un examen. – Zoé powiedziała, że w poprzedni piątek oblała jeden egzamin.

Il a dit : « On se voit ce soir. » – Powiedział: „Widzimy się wieczorem”.

Il a dit qu'on se voyait ce soir-là. – Powiedział, że zobaczymy się tamtego wieczoru.

Czasem sens zdania nakazuje, aby nie zmieniać czasu w zdaniu podrzędnym, nawet jeśli w zdaniu głównym występuje czas przeszły. Ma to miejsce na przykład, gdy zdarzenie teraźniejsze opisywane w zdaniu podrzędnym pozostaje wciąż aktualne albo kiedy mówimy o przyszłości, która jest przyszłością w momencie wypowiedzenia zdania, na przykład:

Il dit : « La Terre tourne autour du Soleil ». – On mówi: „Ziemia kręci się wokół Słońca”.

Il a dit que la Terre tourne autour du Soleil. – On powiedział, że Ziemia kręci się wokół Słońca.

Je te rappelle : « Nous partirons dans trois jours. » – Przypominam ci: „Wyjeżdżamy za trzy dni”.

Je t'ai rappelé que nous partirons dans trois jours. – Przypomniałem ci, że wyjeżdżamy za trzy dni.

ĆWICZENIA

1 Przekształć podane zdania na mowę zależną.

Przykład: Elle dit : « Nous partirons demain. » (Mówi: „Wyjeżdżamy jutro”.)

Odpowiedź: Elle dit que nous partirons demain.

1. Il dit : « Elle va partir tout de suite. » (Mówi: „Ona zaraz wyjedzie”.)
.....
2. Marie dit : « Mes parents sont revenus hier. » (Marie mówi: „Moi rodzice wrócili wczoraj”.)
.....
3. Elles demandent : « Allons-nous au cinéma ? » (One pytają: „Idziemy do kina?”.)
.....
4. Vous dites : « Ne soyons pas timides. » (Mówicie: „Nie bądźmy nieśmiali”.)
.....
5. Je dis : « Tu dois partir avant midi. » (Mówię: „Musisz wyjechać przed południem”.)
.....
6. Elle dit : « Mon père est au travail. » (Mówi: „Mój ojciec jest w pracy”.)
.....
7. Nous disons : « Nous avons écouté de la musique. » (Mówimy: „Słuchaliśmy muzyki”.)
.....
8. Ma mère ordonne : « Mangez ce repas ! » (Moja mama rozkazuje: „Zjedzcie ten posiłek!”)
.....

2 Przekształć podane zdania na mowę zależną.

Przykład: J'ai dit : « Tu chantes à l'opéra. » (Powiedziałem: „Śpiewasz w operze”.)

Odpowiedź: J'ai dit que tu chantais à l'opéra.

1. Elle a ordonné : « Sortez tout de suite ! » (Rozkazała: „Natychmiast wyjdźcie!”.)
.....
2. J'ai demandé : « Nous partirons chez Alice ? » (Spytałem: „Pojedziemy do Alice?”.)
.....
3. Tu as dit : « Je vais nager et bronzer. » (Powiedziałeś: „Będę pływał i się opalał”.)
.....
4. Nous avons dit : « Hier, nous avons mangé ce que maman avait préparé. » (Powiedzieliśmy: „Wczoraj zjedliśmy to, co przygotowała mama”.)
.....
5. Elle a dit : « Demain, ils iront à l'église. » (Powiedziała: „Jutro pójdą do kościoła”.)
.....
6. Elle vient de dire : « Aujourd'hui, je dors ici. » (Przed chwilą powiedziała: „Dzisiaj śpię tutaj”.)
.....
7. Vous avez dit : « Nous y serons dans trois jours. » (Powiedzieliście: „Będziemy tam za trzy dni”.)
.....

8. J'ai répondu : « Je voudrais faire ça. » (Odpowiedziałem: „Chciałbym to zrobić”.)
.....
9. Elle a dit : « La fille était petite et mince. » (Powiedziała: „Dziewczynka była mała i szczupła”.)
.....
10. Vous avez dit : « Je suis revenu il y a deux ans. » (Powiedział pan: „Wróciłem dwa lata temu”.)
.....

3 Przekształć podane zdania na mowę niezależną.

Przykład: J'ai répondu que vous devez partir. (Odpowiedziałem, że musicie wyjechać.)

Odpowiedź: J'ai répondu : « Vous devez partir ».

1. J'ai dit que ce jour-là, tu devais être absent. (Powiedziałem, że tego dnia musiałeś być nieobecny.)
.....
2. Elle répond que sa mère n'a pas parlé avec vous. (Odpowiada, że jej matka nie rozmawiała z wami.)
.....
3. Nous avons dit que vous aviez raison. (Powiedzieliśmy, że mieliście rację.)
.....
4. Tu as répondu que tu voudrais rester seul. (Odpowiedziałeś, że chciałbyś zostać sam.)
.....
5. Il a dit que sa femme était entrée par la fenêtre. (Powiedział, że jego żona weszła przez okno.)
.....
6. Elle a dit que le mardi suivant, elle verrait son mari. (Powiedziała, że w następny wtorek zobaczy swojego męża.)
.....
7. J'ai dit que vous veniez de partir. (Powiedziałem, że właśnie wyjechaliście.)
.....
8. J'avais annoncé que le musée serait ouvert à partir de midi. (Ogłosiłem, że muzeum będzie otwarte od południa.)
.....
9. Tu as remarqué qu'elle les avait préparés toute seule. (Zauważyłeś, że przygotowała je sama.)
.....
10. Elle a dit que le mécanicien devait réparer la voiture avant 13 h. (Powiedziała, że mechanik musiał naprawić samochód przed trzynastą.)
.....